

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

13 decembrie 2018*

„Recurs – Acțiune în despăgubire – Articolul 340 al doilea paragraf TFUE – Durata excesivă a procedurii în două cauze în fața Tribunalului Uniunii Europene – Repararea prejudiciului pretins suferit de recurente – Prejudiciu material – Comisioane de constituire a garanției bancare – Legătură de cauzalitate – Dobânzi de întârziere – Prejudiciu moral”

În cauzele conexe C-138/17 P și C-146/17 P,

având ca obiect două recursuri formulate în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introduse la 17 martie 2017, respectiv la 22 martie 2017,

Uniunea Europeană, reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, reprezentată de J. Inghelram și de Á. Almendros Manzano, în calitate de agenți (C-138/17 P),

recurentă,

celelalte părți din procedură fiind:

Gascogne Sack Deutschland GmbH, fostă Sachsa Verpackung GmbH, cu sediul în Wieda (Germania),

Gascogne SA, cu sediul în Saint-Paul-lès-Dax (Franța),

reprezentate de F. Puel și de E. Durand, avocats,

reclamante în primă instanță,

Comisia Europeană, reprezentată de C. Urraca Caviedes, de S. Noë și de F. Erlbacher, în calitate de agenți,

intervenientă în primă instanță,

și

Gascogne Sack Deutschland GmbH, cu sediul în Wieda,

Gascogne SA, cu sediul în Saint-Paul-lès-Dax,

reprezentate de F. Puel și de E. Durand, avocats (C-146/17 P),

recurente,

celelalte părți din procedură fiind:

* Limba de procedură: franceza.

Uniunea Europeană, reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, reprezentată de J. Inghelram și de Á. Almendros Manzano, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

Comisia Europeană,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta (raportoare), vicepreședintă, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, și domnii J.-C. Bonichot, E. Regan, C.-G. Fernlund și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 25 iulie 2018,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursurile formulate, pe de o parte, Uniunea Europeană și, pe de altă parte, Gascogne Sack Deutschland GmbH, precum și Gascogne SA solicită anularea în parte a Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 10 ianuarie 2017, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne/Uniunea Europeană (T-577/14, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2017:1), prin care acesta a obligat Uniunea Europeană la plata unei despăgubiri în cuantum de 47 064,33 euro către Gascogne pentru prejudiciul material suferit de această societate ca urmare a încălcării termenului rezonabil de soluționare în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile din 16 noiembrie 2011, Groupe Gascogne/Comisia (T-72/06, nepublicată, EU:T:2011:671) și Sachsa Verpackung/Comisia (T-79/06, nepublicată, EU:T:2011:674) (denumite în continuare împreună „cauzele T-72/06 și T-79/06”), precum și a unei despăgubiri de 5 000 de euro către Gascogne Sack Deutschland și a unei despăgubiri de 5 000 de euro către Gascogne pentru prejudiciul moral pe care l-a suferit fiecare dintre aceste societăți ca urmare a încălcării menționate și a respins în rest acțiunea.

Istoricul litigiilor

- 2 Prin cererile introductive depuse la grefa Tribunalului la 23 februarie 2006, pe de o parte, Sachsa Verpackung GmbH, devenită Gascogne Sack Deutschland, și, pe de altă parte, Groupe Gascogne SA, devenită Gascogne, au introdus fiecare o acțiune împotriva Deciziei C(2005) 4634 a Comisiei din 30 noiembrie 2005 privind o procedură de aplicare a articolului [101 TFUE] (cazul COMP/F/38.354 – Saci industriali) [denumită în continuare „Decizia C(2005) 4634”]. În cererile lor introductive, acestea au solicitat în esență ca Tribunalul să anuleze respectiva decizie în măsura în care le privea sau, în subsidiar, să reducă cuantumul amenzii care le-a fost aplicată.
- 3 Prin Hotărârile din 16 noiembrie 2011, Groupe Gascogne/Comisia (T-72/06, nepublicată, EU:T:2011:671) și Sachsa Verpackung/Comisia (T-79/06, nepublicată, EU:T:2011:674), Tribunalul a respins aceste acțiuni.

- 4 Prin cererile depuse la 27 ianuarie 2012, Gascogne Sack Deutschland și Groupe Gascogne au declarat recursuri împotriva Hotărârilor din 16 noiembrie 2011, Groupe Gascogne/Comisia (T-72/06, nepublicată, EU:T:2011:671) și Sachsa Verpackung/Comisia (T-79/06, nepublicată, EU:T:2011:674).
- 5 Prin Hotărârile din 26 noiembrie 2013, Gascogne Sack Deutschland/Comisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768) și Groupe Gascogne/Comisia (C-58/12 P, EU:C:2013:770), Curtea a respins recursurile menționate.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 6 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 4 august 2014, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne au introdus o acțiune în temeiul articolului 268 TFUE împotriva Uniunii Europene, reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, având ca obiect repararea prejudiciului pe care aceste societăți consideră că l-au suferit ca urmare a duratei excesive a procedurii în fața Tribunalului în cauzele T-72/06 și T-79/06.
- 7 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a declarat și a hotărât:
 - „1) Obligă Uniunea Europeană, reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, la plata unei despăgubiri de 47 064,33 euro către Gascogne pentru prejudiciul material suferit de această societate ca urmare a încălcării termenului rezonabil de soluționare în cauzele [T-72/06 și T-79/06]. Această despăgubire va fi reevaluată prin calcularea de dobânzi compensatorii, începând cu 4 august 2014 și până la pronunțarea prezentei hotărâri, la rata anuală a inflației constatată, pentru perioada în cauză, de Eurostat (Oficiul de Statistică al Uniunii Europene) în statul membru în care este stabilită această societate.
 - 2) Obligă [Uniunea Europeană], reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, la plata unei despăgubiri de 5 000 de euro către Gascogne Sack Deutschland și a unei despăgubiri de 5 000 de euro către Gascogne pentru prejudiciul moral pe care fiecare dintre aceste societăți l-a suferit ca urmare a încălcării termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06.
 - 3) Fiecare dintre despăgubirile menționate la punctele 1) și 2) de mai sus va fi majorată cu dobânzi moratorii de la data pronunțării prezentei hotărâri și până la plata integrală, la rata stabilită de Banca Centrală Europeană (BCE) pentru principalele sale operațiuni de refinanțare, majorată cu două puncte procentuale.
 - 4) Respinge în rest acțiunea.
 - 5) Obligă [Uniunea Europeană], reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, cheltuielile de judecată efectuate de Gascogne Sack Deutschland și de Gascogne, aferente excepției de inadmisibilitate în urma căreia a fost dată Ordonanța din 2 februarie 2015, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne/Uniunea Europeană (T-577/14, nepublicată, EU:T:2015:80).
 - 6) Gascogne Sack Deutschland și Gascogne, pe de o parte, și [Uniunea Europeană], reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, pe de altă parte, suportă propriile cheltuieli de judecată aferente acțiunii care a condus la pronunțarea prezentei hotărâri.
 - 7) Comisia Europeană suportă propriile cheltuieli de judecată.”

Concluziile părților

- 8 Prin recursul formulat în cauza C-138/17 P, Uniunea Europeană solicită Curții:
 - anularea punctului 1) din dispozitivul hotărârii atacate;
 - respingerea ca neîntemeiată a cererii formulate în primă instanță de Gascogne Sack Deutschland și de Gascogne, având ca obiect obținerea sumei de 187 571 de euro pentru pierderile pretins suferite ca urmare a plăților suplimentare privind garanția bancară efectuate cu depășirea unui termen rezonabil, și
 - obligarea Gascogne Sack Deutschland și a Gascogne la plata cheltuielilor de judecată.
- 9 Gascogne Sack Deutschland și Gascogne solicită Curții de Justiție:
 - respingerea recursului și
 - obligarea recurenteii la plata cheltuielilor de judecată.
- 10 Comisia Europeană solicită Curții admiterea recursului în toate elementele sale.
- 11 Prin recursul formulat în cauza C-146/17 P, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne solicită Curții:
 - anularea în parte a hotărârii atacate;
 - soluționarea în mod definitiv a cererilor privind compensațiile financiare pentru prejudiciile material și moral suferite de recurente, în exercitarea competenței sale de fond, în conformitate cu cererile recurentelor, și
 - obligarea Uniunii Europene la plata cheltuielilor de judecată.
- 12 Uniunea Europeană solicită Curții:
 - respingerea recursului în parte ca inoperant și în parte ca nefondat și, în orice caz, ca nefondat;
 - obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.
- 13 Prin Decizia președintelui Camerei întâi din 17 aprilie 2018, cauzele C-138/17 P și C-146/17 P au fost conexe în vederea concluziilor și a pronunțării hotărârii.

Cu privire la recursuri

- 14 În susținerea recursului formulat în cauza C-138/17 P, Uniunea Europeană invocă trei motive.
- 15 Recursul în cauza C-146/17 P se întemeiază pe șapte motive.

Cu privire la primul motiv al recursului în cauza C-138/17 P

Argumentația părților

- 16 Prin intermediul primului motiv, Uniunea Europeană, recurentă în cauza C-138/17 P, susține că, apreciind că există o legătură de cauzalitate suficient de directă între încălcarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06 și pierderea suferită de Gascogne ca urmare a plății unor comisioane de constituire a garanției bancare în perioada corespunzătoare depășirii termenului respectiv, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în interpretarea noțiunii „legătură de cauzalitate”.
- 17 În special, Uniunea Europeană consideră că Tribunalul s-a întemeiat pe premisa eronată potrivit căreia alegerea de a constitui o garanție bancară se exercită la un singur și unic moment în timp, și anume la momentul „alegerii inițiale” de a constitui această garanție. Or, având în vedere că obligația de plată a amenzii exista pe tot parcursul procedurii în fața instanțelor Uniunii și chiar și după această perioadă, întrucât amenda nu a fost anulată, reclamantele în primă instanță aveau posibilitatea de a plăti amenda și de a executa astfel obligația care le revenea în acest sens. Având posibilitatea de a plăti în orice moment amenda, propria alegere efectuată de aceste reclamante de a înlocui respectiva plată printr-o garanție bancară ar fi o alegere continuă, pe care acestea ar efectua-o pe tot parcursul procedurii. Prin urmare, cauza determinantă a plății comisioanelor de constituire a garanției bancare ar consta în propria lor alegere de a nu plăti amenda și de a înlocui această plată cu o garanție bancară, iar nu în încălcarea termenului rezonabil de soluționare.
- 18 Comisia aderă la argumentele invocate de Uniunea Europeană.
- 19 Gascogne Sack Deutschland și Gascogne, intimat în recursul formulat în cauza C-138/17 P, susțin, pe de o parte, că în mod întemeiat Tribunalul nu a aplicat în speță jurisprudența care rezultă printre altele din Hotărârea din 21 aprilie 2005, Holcim (Deutschland)/Comisia (T-28/03, EU:T:2005:139, punctele 121-123), precum și din Ordonanța din 12 decembrie 2007, Atlantic Container Line și alții/Comisia (T-113/04, nepublicată, EU:T:2007:377, punctele 39 și 40), din moment ce faptele din speță diferă în mod substanțial de cele din cauzele vizate de jurisprudența menționată, astfel cum a constatat Tribunalul la punctul 121 din hotărârea atacată, și, pe de altă parte, că această hotărâre a caracterizat, corespunzător cerințelor legale, existența unei legături de cauzalitate între eroarea săvârșită de Tribunal și prejudiciul suferit de Gascogne.
- 20 În plus, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne subliniază că faptul că Uniunea Europeană pune în discuție însuși principiul unei despăgubiri prin eliminarea oricărui tip de prejudiciu suferit de acestea, în timp ce, în Hotărârile din 26 noiembrie 2013, Gascogne Sack Deutschland/Comisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768) și Groupe Gascogne/Comisia (C-58/12 P, EU:C:2013:770), Curtea însăși a recunoscut atât caracterul excesiv al duratei procedurii, cât și principiul existenței unui prejudiciu care rezultă din această durată, constituie un „abuz de procedură”.
- 21 Gascogne Sack Deutschland și Gascogne solicită, prin urmare, respingerea acestui motiv.

Aprecierea Curții

- 22 Trebuie amintit că, astfel cum a subliniat deja Curtea, condiția referitoare la legătura de cauzalitate prevăzută la articolul 340 al doilea paragraf TFUE privește existența unei legături de cauzalitate suficient de directe de la cauză la efect între comportamentul instituțiilor Uniunii și prejudiciu, legătura a cărei probă este în sarcina reclamantului, astfel încât comportamentul reproșat trebuie să fie cauza determinantă a prejudiciului (Ordonanța din 31 martie 2011, Mauerhofer/Comisia, C-433/10 P, nepublicată, EU:C:2011:204, punctul 127 și jurisprudența citată).

- 23 Așadar, este necesar să se verifice dacă încălcarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06 este cauza determinantă a prejudiciului care rezultă din plata unor comisioane de constituire a garanției bancare în perioada care corespunde depășirii termenului respectiv pentru a stabili existența unei legături directe de la cauză la efect între comportamentul reproșat Curții de Justiție a Uniunii Europene și prejudiciul invocat.
- 24 În această privință, trebuie să se observe că, în cadrul unei acțiuni în despăgubire introduse împotriva Comisiei, în scopul, printre altele, de restituire a comisioanelor de constituire a garanției angajate de reclamantii pentru a obține suspendarea deciziilor de recuperare a restituirilor în discuție în speță, decizii care au făcut ulterior obiectul unei revocări, Curtea a statuat că, atunci când decizia prin care se aplică o amendă este însoțită de posibilitatea de a constitui o garanție destinată să asigure plata respectivă și dobânzile de întârziere în așteptarea soluționării acțiunii formulate împotriva acestei decizii, prejudiciul constând în cheltuielile aferente garanției rezultă nu din decizia menționată, ci din propria alegere a persoanei interesate de a constitui mai degrabă o garanție decât de a executa imediat obligația de rambursare. În aceste condiții, Curtea a stabilit că nu exista nicio legătură cauzală directă între comportamentul reproșat Comisiei și prejudiciul invocat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 februarie 2013, Inalca și Cremonini/Comisia, C-460/09 P, EU:C:2013:111, punctele 118 și 120).
- 25 Or, Tribunalul a considerat, la punctul 121 din hotărârea atacată, că nu se putea ca legătura dintre depășirea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06 și plata unor comisioane de constituire a garanției bancare în perioada care corespundea acestei depășiri să fi fost ruptă de alegerea inițială efectuată de Gascogne de a nu plăti imediat amenda aplicată prin Decizia C(2005) 4634 și de a constitui o garanție bancară.
- 26 În special, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 119 și 120 din hotărârea atacată, cele două circumstanțe pe care s-a întemeiat Tribunalul pentru a ajunge la concluzia enunțată la punctul 121 din această hotărâre sunt, pe de o parte, că, în momentul în care Gascogne a constituit o garanție bancară, încălcarea termenului rezonabil de soluționare nu putea fi prevăzută și această societate se putea aștepta în mod legitim ca acțiunile respective să fie soluționate într-un termen rezonabil și, pe de altă parte, că depășirea termenului rezonabil de soluționare a intervenit ulterior alegerii inițiale a Gascogne de a constitui respectiva garanție.
- 27 Or, cele două circumstanțe evocate de Tribunal la punctele 119 și 120 din hotărârea atacată nu pot fi pertinente pentru a considera că legătura de cauzalitate dintre încălcarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06 și prejudiciul suferit de Gascogne ca urmare a plății unor comisioane de constituire a garanției bancare în perioada corespunzătoare depășirii termenului respectiv nu poate să fi fost ruptă de alegerea acestei întreprinderi de a constitui garanția menționată.
- 28 Astfel, acest lucru nu s-ar întâmpla decât dacă menținerea garanției bancare avea un caracter obligatoriu, astfel încât întreprinderea care a formulat o acțiune împotriva unei decizii a Comisiei prin care i s-a aplicat o amendă și care a decis să constituie o garanție bancară pentru a nu executa imediat decizia respectivă nu avea dreptul, înainte de data pronunțării hotărârii în cadrul acestei acțiuni, de a plăti amenda respectivă și de a pune capăt garanției bancare pe care ar fi constituit-o.
- 29 Or, după cum a arătat avocatul general la punctele 37, 49 și 50 din concluzii, ca și constituirea garanției bancare, menținerea acesteia ține de libera apreciere a întreprinderii în cauză în raport cu interesele sale financiare. Astfel, nicio dispoziție din dreptul Uniunii nu împiedică această întreprindere să pună capăt, în orice moment, garanției bancare pe care a constituit-o și să plătească amenda aplicată, în cazul în care, ținând cont de evoluția circumstanțelor în raport cu cele care existau la data constituirii acestei garanții, întreprinderea menționată consideră că această opțiune este mai avantajoasă pentru ea. Acesta ar putea fi cazul printre altele atunci când desfășurarea procedurii în fața Tribunalului determină întreprinderea în cauză să considere că hotărârea va fi pronunțată la o dată ulterioară celei avute în vedere inițial și că, în consecință, costul garanției bancare va fi mai mare decât cel pe care l-a prevăzut inițial, cu ocazia constituirii acestei garanții.

- 30 În speță, ținând seama de faptul că, pe de o parte, în luna septembrie a anului 2009, și anume după 43 de luni de la introducerea cererilor introductive în cauzele T-72/06 și T-79/06, deschiderea procedurii orale în aceste cauze nu avusese încă loc, astfel cum reiese din constatările efectuate de Tribunal la punctul 63 din hotărârea atacată, și că, pe de altă parte, termenul pe care însăși Gascogne l-a considerat, în cererea sa introductivă în primă instanță, ca fiind termenul normal pentru soluționarea acțiunilor în anulare în materie de concurență este tocmai de 43 de luni, trebuie să se constate că, cel târziu în luna septembrie a anului 2009, Gascogne nu putea să nu cunoască faptul că durata procedurii în cauzele respective urma să o depășească cu mult pe cea pe care o avusese inițial în vedere și că putea să reconsidere oportunitatea de a menține garanția bancară, având în vedere costurile suplimentare pe care menținerea acestei garanții le-ar putea implica.
- 31 În aceste condiții, încălcarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06 nu poate fi cauza determinantă a prejudiciului suferit de Gascogne ca urmare a plății unor comisioane de constituire a garanției bancare în perioada care corespunde depășirii acestui termen. După cum a arătat avocatul general la punctul 58 din concluzii, un asemenea prejudiciu rezultă din propria alegere a Gascogne de a menține garanția bancară pe tot parcursul procedurii în cauzele respective, în pofida consecințelor financiare pe care acest lucru le implica.
- 32 Rezultă din considerațiile care precedă că, apreciind că există o legătură de cauzalitate suficient de directă între încălcarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06 și pierderea suferită de Gascogne ca urmare a plății unor comisioane de constituire a garanției bancare în perioada care corespunde depășirii termenului respectiv, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în interpretarea noțiunii „legătură de cauzalitate”.
- 33 În sfârșit, argumentația intimatelor potrivit căreia, în cauza C-138/17 P, acțiunea recurente ar putea fi calificată drept „abuz de procedură” nu poate repune în discuție această apreciere.
- 34 Astfel, deși, prin Hotărârile din 26 noiembrie 2013, Gascogne Sack Deutschland/Comisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768, punctul 102) și Groupe Gascogne/Comisia (C-58/12 P, EU:C:2013:770, punctul 96), Curtea a constatat încălcarea de către Tribunal a cerințelor legate de respectarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06, nu este mai puțin adevărat că, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 60 din concluzii și contrar celor susținute de intimat, în hotărârile menționate Curtea nu a recunoscut însă existența unui prejudiciu care rezultă dintr-o astfel de încălcare.
- 35 Dimpotrivă, Curtea a statuat că o cerere prin care se solicită repararea prejudiciului cauzat de nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil trebuia să fie introdusă chiar la Tribunal și că revenea acestuia din urmă competența de a aprecia atât caracterul material al prejudiciului invocat, cât și legătura de cauzalitate dintre acesta și durata excesivă a procedurii jurisdicționale în litigiu, efectuând o examinare a elementelor de probă furnizate în acest scop (a se vedea în acest sens Hotărârile din 26 noiembrie 2013, Gascogne Sack Deutschland/Comisia, C-40/12 P, EU:C:2013:768, punctele 90 și 94, și Groupe Gascogne/Comisia, C-58/12 P, EU:C:2013:770, punctele 84 și 88).
- 36 În consecință, întrucât acest motiv trebuie admis, se impune anularea punctului 1 din dispozitivul hotărârii atacate, fără să fie necesar să se statueze cu privire la al doilea și la al treilea motiv invocate de Uniunea Europeană în susținerea recursului său în cauza C-138/17 P.

Cu privire la primele trei motive ale recursului în cauza C-146/17 P

- 37 Prin intermediul primului-al celui de al treilea motiv al recursului în cauza C-146/17 P, se susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în interpretarea și în aplicarea interdicției de a statua *ultra petita*, o dublă motivare contradictorie în ceea ce privește despăgubirea pentru prejudiciul material suferit, precum și o încălcare a dreptului la apărare al recurentelor.
- 38 Din moment ce aceste motive se referă la quantumul despăgubirii acordate de Tribunal cu titlu de prejudiciu material suferit ca urmare a plății de către Gascogne a unor comisioane de constituire a garanției bancare în perioada care corespunde depășirii termenului rezonabil de soluționare și, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 36 din prezenta hotărâre, punctul 1 din dispozitivul hotărârii atacate a fost anulat, nu mai este necesar să se examineze motivele respective.

Cu privire la al patrulea și la al cincilea motiv al recursului în cauza C-146/17 P

Argumentația părților

- 39 Prin intermediul celui de al patrulea motiv, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne, recurente în cauza C-146/17 P, susțin că, prin faptul că a apreciat că nu era necesar să admită cererea lor de despăgubire pentru prejudiciul moral suferit, pentru motivul că, potrivit jurisprudenței Curții care rezultă din Hotărârile din 26 noiembrie 2013, Gascogne Sack Deutschland/Comisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768) și Groupe Gascogne/Comisia (C-58/12 P, EU:C:2013:770), instanța Uniunii, sesizată cu o acțiune în despăgubire, nu poate repune în discuție quantumul amenzii ca urmare a nerespectării unui termen rezonabil de soluționare, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în interpretarea acestei jurisprudențe.
- 40 Potrivit recurentelor, din hotărârile Curții menționate la punctul 39 din prezenta hotărâre reiese că durata excesivă a procedurii în fața Tribunalului nu este de natură să permită o anulare sau o reducere a amenzii în cadrul unei acțiuni pe fond, întrucât repararea prejudiciului legat de această durată trebuie să facă obiectul unei proceduri ad-hoc, în măsura în care durata excesivă este independentă de ceea ce a constituit temeiul sancțiunii. Aceste hotărâri nu ar face, așadar, nicio legătură între quantumul despăgubirii care poate fi acordat pentru prejudiciile suferite ca urmare a duratei excesive a procedurii în fața Tribunalului, în cadrul acțiunii în despăgubire, și quantumul amenzii aplicate ca urmare a practicilor anticoncurențiale. Dimpotrivă, însuși fundamentul poziției reținute de Curte în hotărârile menționate ar consta în „etanșeitatea absolută” între aceste două elemente.
- 41 Prin intermediul celui de al cincilea motiv, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne apreciază că, prin faptul că a refuzat să admită cererea lor de despăgubire pentru prejudiciul moral suferit, pentru motivul că, ținând seama de nivelul său, acordarea unei astfel de despăgubiri ar conduce, în fapt, la repunerea în discuție a quantumului amenzii aplicate acestora din urmă, Tribunalul a lipsit de efect util și a încălcat articolul 256 alineatul (1) și articolul 340 al doilea paragraf TFUE, care urmăresc tocmai să instituie o cale de atac efectivă pentru victimele prejudiciilor cauzate de instituțiile Uniunii, în special cele care rezultă ca urmare a duratei excesive a procedurii în fața unei instanțe a Uniunii, și să le permită să obțină o reparare adecvată și integrală a prejudiciului suferit, precum și dreptul la o cale de atac efectivă.
- 42 Uniunea Europeană, intimată în cauza C-146/17 P, susține că aceste motive sunt inoperante și, în orice caz, nefondate.

Aprecierea Curții

- 43 Prin intermediul celui de al patrulea și al celui de al cincilea motiv, recurentele contestă aprecierea efectuată de Tribunal la punctul 163 din hotărârea atacată.
- 44 Or, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 155-165 din hotărârea atacată, o asemenea apreciere constituie un motiv neesențial al acestei hotărâri, decizia Tribunalului de a nu admite cererea de despăgubire în valoare de 500 000 de euro pentru prejudiciul moral suferit fiind justificată suficient de punctul 160 din hotărârea menționată, al cărui conținut nu este contestat de recurente.
- 45 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, criticile îndreptate împotriva unor motive neesențiale ale unei decizii a Tribunalului nu pot determina anularea acestei decizii și sunt, așadar, inoperante (Hotărârea din 14 decembrie 2016, SV Capital/ABE, C-577/15 P, EU:C:2016:947, punctul 65 și jurisprudența citată).
- 46 În consecință, al patrulea și al cincilea motiv trebuie respinse ca fiind inoperante.

Cu privire la al șaselea motiv al recursului în cauza C-146/17 P

Argumentația părților

- 47 Prin intermediul celui de al șaselea motiv, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne susțin că, prin faptul că a acordat fiecăreia dintre ele o despăgubire în cuantum de 5 000 de euro pentru prejudiciul moral suferit, în condițiile în care Tribunalul, pe de o parte, a considerat că indemnizarea prejudiciului moral nu putea repune în discuție nici măcar în parte cuantumul amenzii aplicate de Comisie și, pe de altă parte, a recunoscut în mod expres existența unui prejudiciu moral suferit de recurente, care trebuia, după cum s-a arătat la punctul 165 din hotărârea atacată, să fie reparat având în vedere „amploarea încălcării termenului rezonabil” și „eficacitatea prezentei acțiuni”, Tribunalul s-a contrazis în mod formal.
- 48 Uniunea Europeană apreciază că motivul este inoperant și, în orice caz, nefondat.

Aprecierea Curții

- 49 Prin intermediul celui de al șaselea motiv, recurentele susțin că motivarea hotărârii atacate este contradictorie în două rânduri.
- 50 În ceea ce privește, în primul rând, argumentația potrivit căreia ar exista o contradicție între, pe de o parte, punctele 161-164 din hotărârea atacată și, pe de altă parte, punctul 165 din această hotărâre, este suficient să se arate că dispozitivul acesteia, în ceea ce privește acordarea în favoarea recurențelor a unei despăgubiri cu o valoare mai mică de 500 000 de euro, este, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 44 din prezenta hotărâre, justificat în mod suficient de punctul 160 din hotărârea atacată. Prin urmare, această argumentație, care urmărește să conteste punctele 161-165 din hotărârea atacată, este inoperantă și trebuie, așadar, în conformitate cu jurisprudența amintită la punctul 45 din prezenta hotărâre, să fie respinsă.
- 51 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentația potrivit căreia ar exista o contradicție la punctul 165 din hotărârea atacată, trebuie subliniat că faptul că despăgubirea acordată de Tribunal pentru prejudiciul moral suferit de recurente ca urmare a incertitudinii în planificarea deciziilor care trebuiau adoptate și în gestionarea societăților nu se ridică decât la 5 000 de euro nu exclude faptul că Tribunalul a luat în considerare amploarea încălcării termenului rezonabil de soluționare și eficacitatea prezentei acțiuni.

- 52 Punctul 165 din hotărârea atacată nu conține, așadar, nicio contradicție.
- 53 În consecință, este necesar să se respingă al șaselea motiv ca fiind în parte inoperant și în parte nefondat.

Cu privire la al șaptelea motiv al recursului în cauza C-146/17 P

Argumentația părților

- 54 Prin intermediul celui de al șaptelea motiv, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne susțin că, prin faptul că s-a limitat să afirme, fără a se întemeia pe niciun element justificativ, în primul rând, la punctul 154 din hotărârea atacată, că „constatarea încălcării termenului rezonabil de soluționare ar fi, având în vedere obiectul și gravitatea acestei încălcări, suficientă pentru repararea atingerii aduse reputației invocate” și, în al doilea rând, la punctul 165 din hotărârea atacată, că „o despăgubire de 5 000 de euro, acordată fiecăreia dintre reclamante, constituie o reparare adecvată a prejudiciului pe care acestea l-au suferit ca urmare a stării de incertitudine prelungite în care s-a aflat fiecare dintre ele în cursul procedurii”, Tribunalul a încălcat în mod incontestabil obligația sa de motivare.
- 55 Uniunea Europeană solicită respingerea acestui motiv.

Aprecierea Curții

- 56 Prin intermediul celui de al șaptelea motiv, recurentele reproșează Tribunalului faptul că nu a motivat suficient hotărârea atacată.
- 57 În ceea ce privește, în primul rând, motivul prin care se contestă punctul 154 din hotărârea atacată, reiese din cuprinsul punctelor 151-154 din această hotărâre, referitoare la o pretinsă atingere adusă reputației invocată de recurente, și în special din sintagma „în orice caz”, care figurează la punctul 154 din aceeași hotărâre, că aprecierea care figurează la acest din urmă punct constituie un motiv neesențial, motivul prezentat la punctul 153 din hotărârea atacată fiind suficient pentru a respinge cererea de despăgubire în ceea ce privește o asemenea pretinsă atingere adusă reputației.
- 58 În conformitate cu jurisprudența amintită la punctul 45 din prezenta hotărâre, acest motiv este, așadar, inoperant și trebuie, prin urmare, să fie respins.
- 59 În ceea ce privește, în al doilea rând, motivul prin care se urmărește contestarea punctului 165 din hotărârea atacată, este necesar să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea unei hotărâri trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul Tribunalului, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar Curții să își exercite controlul judecătoresc (Hotărârea din 2 aprilie 2009, France Télécom/Comisia, C-202/07 P, EU:C:2009:214, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 60 Pe de altă parte, trebuie amintit că, în contextul special al acțiunilor în despăgubire, Curtea a statuat în repetate rânduri că, atunci când a constatat existența unui prejudiciu, doar Tribunalul are competența să aprecieze, în limitele cererii formulate, modalitatea și întinderea reparării pagubei. Cu toate acestea, pentru ca Curtea să își poată exercita controlul jurisdicțional asupra hotărârilor Tribunalului, acestea trebuie să fie suficient motivate și, în ceea ce privește evaluarea unui prejudiciu, să indice criteriile luate în considerare pentru determinarea valorii reținute (Hotărârea din 30 mai 2017, Safa Nicu Sepahan/Consiliul, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punctele 50 și 51, precum și jurisprudența citată).

- 61 Or, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 100 din concluzii, Tribunalul a prezentat în mod suficient, mai întâi, la punctele 147-157 din hotărârea atacată, motivele care l-au determinat să considere că anumite pretenții legate de prejudiciul moral invocate de recurente au fost dovedite corespunzător de acestea din urmă, în timp ce alte pretenții nu au fost dovedite corespunzător. În continuare, la punctul 158 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că, având în vedere circumstanțele speței, prejudiciul moral constat, și anume prejudiciul suferit ca urmare a stării de incertitudine prelungite în care fiecare dintre recurente s-a găsit în cursul procedurii în cauzele T-72/06 și T-79/06, nu putea fi reparat în întregime prin constatarea unei încălcări a termenului rezonabil de soluționare. În sfârșit, la punctele 159-164 din hotărârea atacată, Tribunalul a indicat criteriile luate în considerare pentru stabilirea cuantumului despăgubirii.
- 62 În aceste condiții, recurente nu pot reproșa Tribunalului faptul că nu și-a îndeplinit obligația de motivare atunci când a statuat, la punctul 165 din hotărârea atacată, că o despăgubire în valoare de 5 000 de euro, acordată fiecăreia dintre recurente, ținând seama în special de amploarea nerespectării termenului rezonabil de soluționare, de comportamentul lor, de necesitatea de a asigura respectarea normelor de concurență și de eficiența acțiunii în primă instanță, constituie o reparare adecvată a prejudiciului pe care acestea l-au suferit ca urmare a stării de incertitudine prelungite în care s-a aflat fiecare dintre ele în cursul procedurii în cauzele T-72/06 și T-79/06.
- 63 În consecință, al șaptelea motiv trebuie respins ca fiind în parte inoperant și în parte nefondat.
- 64 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că recursul în cauza C-146/17 P trebuie să fie respins în totalitate.

Cu privire la acțiunea în fața Tribunalului

- 65 În temeiul articolului 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, în cazul în care recursul este întemeiat, Curtea anulează decizia Tribunalului. În acest caz, Curtea poate fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată, fie să trimită cauza Tribunalului pentru ca acesta din urmă să se pronunțe.
- 66 În speță, Curtea apreciază că este necesar să se soluționeze în mod definitiv acțiunea în despăgubire introdusă de Gascogne Sack Deutschland și de Gascogne la Tribunal în măsura în care aceasta are ca obiect repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a plății unor comisioane de constituire a garanției bancare după expirarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06.
- 67 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii, în sensul articolului 340 al doilea paragraf TFUE, este supusă întrunirii mai multor condiții, și anume nelegalitatea comportamentului imputat instituției Uniunii, caracterul real al prejudiciului și existența unei legături de cauzalitate între comportamentul instituției și prejudiciul invocat (Hotărârea din 20 septembrie 2016, Ledra Advertising și alții/Comisia și BCE, C-8/15 P-C-10/15 P, EU:C:2016:701, punctul 64, precum și jurisprudența citată).
- 68 După cum a amintit Tribunalul la punctul 53 din hotărârea atacată, în cazul în care una dintre aceste condiții nu este îndeplinită, acțiunea trebuie respinsă în întregime, fără a fi necesară examinarea celorlalte condiții ale răspunderii extracontractuale a Uniunii (Hotărârea din 14 octombrie 1999, Atlanta/Comunitatea Europeană, C-104/97 P, EU:C:1999:498, punctul 65 și jurisprudența citată). În plus, instanța Uniunii nu este obligată să examineze aceste condiții într-o ordine determinată (Hotărârea din 18 martie 2010, Trubowest Handel și Makarov Holding și alții/Consiliul și Comisia, C-419/08 P, EU:C:2010:147, punctul 42, precum și jurisprudența citată).

69 Pentru motivele prezentate la punctele 22-32 din prezenta hotărâre, acțiunea în despăgubire introdusă de Gascogne Sack Deutschland și de Gascogne la Tribunal, în măsura în care are ca obiect obținerea unei despăgubiri în cuantum de 187 571 de euro pentru pretinsul prejudiciu material care constă în plata unor comisioane de constituire a garanției bancare după expirarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele T-72/06 și T-79/06, trebuie să fie respinsă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

70 În conformitate cu articolul 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul este fondat, iar Curtea soluționează ea însăși în mod definitiv litigiul, aceasta se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

71 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din acest regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din regulamentul respectiv, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

72 Întrucât Uniunea Europeană a solicitat obligarea Gascogne Sack Deutschland și a Gascogne la plata cheltuielilor de judecată, iar acestea din urmă au căzut în pretenții atât în recursul în cauza C-138/17 P, cât și în cel în cauza C-146/17 P, se impune obligarea acestor societăți să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, totalitatea celor efectuate de Uniunea Europeană în cadrul acestor două recursuri.

73 În conformitate cu articolul 138 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, pe de o parte, Uniunea Europeană și, pe de altă parte, Gascogne Sack Deutschland, precum și Gascogne suportă propriile cheltuieli de judecată aferente procedurii în primă instanță.

74 Articolul 140 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acest regulament, prevede că statele membre și instituțiile care au intervenit în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată. Pe de altă parte, potrivit articolului 184 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, în cazul în care un intervenient în primă instanță, deși nu a formulat el însuși recurs, a participat la faza scrisă sau orală a procedurii în fața Curții, aceasta din urmă poate decide ca el să suporte propriile cheltuieli de judecată.

75 Comisia, care avea calitatea de intervenientă în primă instanță și care a participat la faza scrisă a procedurii de recurs în cauza C-138/17 P, suportă propriile cheltuieli de judecată, atât în primă instanță, cât și în cadrul recursului în cauza C-138/17 P.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

- 1) Anulează punctul 1 din dispozitivul Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 10 ianuarie 2017, Gascogne Sack Deutschland și Gascogne/Uniunea Europeană (T-577/14, EU:T:2017:1).**
- 2) Respinge recursul în cauza C-146/17 P introdus de Gascogne Sack Deutschland GmbH și de Gascogne SA.**
- 3) Respinge acțiunea în despăgubire formulată de Gascogne Sack Deutschland GmbH și de Gascogne SA în măsura în care are ca obiect obținerea unei despăgubiri în cuantum de 187 571 de euro pentru pretinsul prejudiciu material care constă în plata unor comisioane de constituire a garanției bancare după expirarea termenului rezonabil de soluționare în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile din 16 noiembrie 2011, Groupe Gascogne/Comisia (T-72/06, nepublicată, EU:T:2011:671) și Sachsa Verpackung/Comisia (T-79/06, nepublicată, EU:T:2011:674).**

- 4) **Gascogne Sack Deutschland GmbH și Gascogne SA suportă, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, totalitatea celor efectuate de Uniunea Europeană, reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, în cadrul prezentelor recursuri, precum și propriile cheltuieli de judecată în primă instanță.**
- 5) **Uniunea Europeană, reprezentată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, suportă propriile cheltuieli de judecată efectuate în primă instanță.**
- 6) **Comisia Europeană suportă propriile cheltuieli de judecată, atât în procedura în primă instanță, cât și în cadrul recursului în cauza C-138/17 P.**

Semnături